

TLM_Lausunto_KEMINMAA_Rovaniementie 2270a_Taivalkosken-Keskiippola_purkamislupa-asia_04092026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija**KEMINMAA, ROVANIEMENTIE 2270A, PURKAMISLUPA-ASIA KIINTEISTÖLLÄ 241-401-36-37, TAIVALKOSKEN-KESKIIPPOLA**

Meri-Lapin ympäristöpalvelut / Keminmaan rakennustarkastaja on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa purkamislupa-asiasta, joka koskee kiinteistöä 241-401-36-37 Taivalkosken-Keskiippola, osoitteessa Rovaniementie 2270A. Kiinteistöllä sijaitsee Kemijoki Oy:n omistuksessa oleva vanha, perinteistä rakentamistapaa edustava pihapiiri. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu linkki lupa-asiointipalveluun, josta muun muassa lupahakemus, asemapiirustus sekä valokuvia rakennuksista ovat nähtävissä. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo arvioi hanketta rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman ja arkeologisen kulttuuriperinnön näkökulmasta. Tornionlaakson museon rakennustutkija on käynyt paikan päällä tutustumassa kohteeseen 28.8.2026.

Purkamislupahakemuksen mukaan tarkoituksena on purkaa kiinteistöllä sijaitsevat rakennukset (5 kpl). Purkaminen aloitetaan päärakennuksen osalta, sillä se voi aiheuttaa vaaraa alueella liikkuville. Purkutyöt suoritetaan kaivinkoneella ja purkujätteet lajitellaan asianmukaisesti ja toimitetaan jätteenkäsittelyyn.

Rakennettu kulttuuriympäristö, maisema ja suunnittelutilanne

Lupahakemuksen kohteena oleva kiinteistö sijaitsee Keminmaalla Koskenkylällä Kemijoen rannalla, lähellä Tervolan kunnan rajaa. Kiinteistö sijoittuu kaavallisesti Länsi-Lapin maakuntakaavan (2015) alueelle. Alueella ei ole tarkempaa kaavaa. Maakuntakaavassa kiinteistö sijoittuu *Maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle* (M) ja sisältyy *Maaseudun kehittämisen kohdealueeseen* (mk 8038, Kemijokivarsi) sekä *Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alueeseen* (ma 8128, Kemijokivarren vanha asutus).

Mk-merkinnän kaavamääräyksen mukaan *Alueella tulee säilyttää ja kehittää monipuolisesti maaseudun elinkeinoja, palveluja, asutusta ja kulttuuriympäristöä. Pysyvän asutuksen sijoittumista tulee edistää olemassa olevaa rakennetta täydentäen.* Kemijokivartta koskevan maakuntakaavan kehittämisperiaatteen mukaan *Alueella säilytetään ja kehitetään monipuolisesti maaseudun elinkeinoja, palveluja, asutusta ja kulttuuriympäristöä. Alueella edistetään pysyvän asutuksen sijoittumista olemassa olevaa rakennetta täydentäen. Loma-asutuksella tuetaan maaseudun pysymistä asuttuna ja edistetään matkailu- ja ohjelmapalveluiden kehittämistä.*

Ma-merkintää koskevan kaavamääräyksen mukaan *Alueen suunnittelussa on turvattava merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. ja*

Tornionlaakson museon johtaja

4.9.2026

§ 117/2026

aluetta koskevan kehittämisperiaatteen mukaan *Kemijokivarren asutuksen kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaat piirteet säilytetään ja uudis- ja lisärakentaminen sovitetaan perinteiseen ympäristöön. Pellot ja niityt pyritään pitämään avoimina. Turvataan suojelukohteiden ja muinaismuistokohteiden säilyminen.*

Kemijokivarren vanha asutus, johon lupahakemuksen kohteena oleva Taivalkosken-Keskipiippola liittyy, on maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Lähimmät *valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt* (RKY 2009) ovat **Lapin uitto- ja savottatukikohdat** (Taivalkosken uittotukikohta) ja **Kemijoen jokivarsiasutus ja kirkkomaisemat** (Länsikoski ja Itäkoski) Kemijoen molemmin puolin.

Kemijokivarren kyläasutus, eriaikaiset kirkkoympäristöt ja yksittäiset pihapiirit kuvastavat erään Lapin tärkeimmän kulkureitin, Kemijoen varteen 1600-luvulta 1900-luvun alkuun syntynyttä omavaraistalouteen perustuvaa peräpohjalaista uudisasutusta. Vanhimmalle Kemijoen rakennuskannalle on tyypillistä sen sijainti aivan jokitörmän tuntumassa pelto- ja niittyaukeiden ympäröimänä. Lohenkalastus on ollut Kemijoen varren asukkaiden tärkein elinkeino ja vaurauden tuoja, mikä heijastuu rakennuskannan edustavuutena.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kiinteistön alueella ja sen lähiympäristössä ei ole muinaismuistolain (295/63) nojalla rauhoitettuja muinaisjäännöksiä tai muita tiedossa olevia arkeologisia kulttuuriperintökohteita. Lähin tunnettu muinaisjäännöskohde on **Hätelä (Yli-Paakkola)** (1000025893), historiallinen tilanpaikka, joka sijaitsee kiinteistöstä noin kilometrin päässä koilliseen Kemijoen toisella puolella.

Koska Kemijokivarsi on ollut asuttuna jo hyvin pitkään, jopa tuhansia vuosia, todennäköisyys aiemmin tuntemattomien arkeologisten jäännösten löytymiselle alueelta on kuitenkin olemassa. Tämän vuoksi museo haluaa muistuttaa, että muinaismuistolain 14 §:n mukaisesti, mikäli maata kaivettaessa tai muuta työtä suorittaessa tavataan kiinteä muinaisjäännös, jota aikaisemmin ei ole tunnettu, on työ kohteen luona keskeytettävä välittömästi ja löydöstä on viipymättä tehtävä ilmoitus joko Museovirastolle tai alueellisen vastuumuseon (Tornionlaakson museo) arkeologille. Niin ikään muinaismuistolain 16 §:n mukaisesti, jos alueelta löydetään muinaisesineeksi epäilty esine tai sellaisen katkelma, on kaivuupaikalla lopetettava välittömästi ja otettava yhteys joko Museovirastoon tai alueellisen vastuumuseon arkeologiin. Kiinteä muinaisjäännös on automaattisesti lain suojaama ja muinaismuistolain (295/1963) 1 §:n mukaisesti ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen tai muu kajoaminen kielletty.

Lupahakemuksen kohteena olevat rakennukset ja niiden nykytilanne

Taivalkosken-Keskipiippola on inventoitu Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi -hankkeessa (2006-07). Rakennukset edustavat perinteistä rakentamistapaa ja muodostavat neljältä sivulta rajatun pihapiirin, jonka yhtä nurkkaa rajaa navettatalli-makasiinirakennus. Pihapiiriin kuuluvat asuinrakennus, navettatalli-makasiinirakennus, toinen pienempi asuinrakennus/kesäpuoli ja varsinaisen pihapiirin ulkopuolella maakellari ja varasto tai kesänavetta. Pihapiiriä ympäröivillä pelloilla on ollut useampi lato. Rakennukset edustavat

Tornionlaakson museon johtaja4.9.2026§ 117/2026

tyylipiirteiltään pääosin 1900-luvun alun rakentamistapaa. Kaikissa rakennuksissa on harjakatto ja punainen kolmirimahuopakate, jonka alla on päre.

Asuin/päärakennuksessa on tasakertaan ulottuva hirsikehä, 6-ruutuiset ristikarmi-ikkunat ja kaksikerroksinen kuisti. Rakennuksen molemmissa päädyissä yläkerrassa on sivuilla salmiakin muotoiset ikkunat. Rakennuksen peiterimalaudituksen rimoissa on höylätty profiilikoristelu. Lisäksi rakennuksessa on edelleen hyväkuntoiset vanhan malliset puolipyöreät räystäskourut ja pyöreät syöksytorvet. Rakennuksessa on ollut perinteinen pirtti muureineen sekä toisessa päässä mahdollisesti kaksi kamaria tai kamari ja keittiö. Rakennuksessa on massiivipuiset peiliovet ja kamarissa on jäljellä peltikuorinen pönttöuuni. Pihapiirin pohjoisreunaa rajaavassa pienessä, hirsirunkoisessa asuinrakennuksessa on avokuisti, jonka aumattua katosta kannattavat pyöreät pilarit, jotka viittaavat selvästi 1940-lukua vanhempaan ja talonpoikaisrakentamisesta poikkeavaan rakentamistapaan ja rakennuksen päätyseinässä on myös viitteitä siirrosta. Rakennuksessa on nurkkakiviperustus.

L-muotoisen navetta-talli-makasiinirakennuksen pihapiirin eteläsivua rajaava siipi koostuu kaksikerroksisesta hirsirunkoisesta talli-aita/puohi-osasta ja rankorakenteisesta liiteristä. Hirsiosan runko ulottuu katonharjaan asti. Betonitiilirunkoinen navettaosa on niin ikään kaksikerroksinen ja navetan rankorakenteisille ylisille on johtanut ajosilta sen eteläpäädyistä; pohjoispäässä on yksikerroksinen eteistila. Navetassa jäljellä olevien yksityiskohtien perusteella se on oletettavasti rakennettu tyyppiirustusten tai muun vastaavan suunnitelman mukaan. Navetta on ollut omana aikanaan edistyskellinen vesipumppuineen ja -säiliöineen ja huoliteltuine yksityiskohtineen. Maakellarissa on rankorakenteinen kellarihuone ja pihapiirin lounaispuolella oleva varastorakennus on niin ikään rankorakenteinen. Maakellarissa on käytetty samaa profiloitua peiterimaa kuin päärakennuksessa.

Inventointitietojen mukaan Keskipiippola olisi rakennettu 1940-luvulla, mutta kiinteistö- ja rakennusrekisterissä päärakennuksen valmistumisvuodeksi on merkitty 1920. Tornionlaakson museon rakennustutkijan paikan päällä tekemän katselmuksen sekä rakennusten rakennustavan ja yksityiskohtien perusteella ainakin osa rakennuksista on rakennettu aiemmin ja osa on mahdollisesti siirtorakennuksia. Historiallisen ilmakehän aineiston perusteella betonitiilirunkoinen navetta on ollut rakenteilla vuonna 1947, muut rakennukset ovat siinä kohtaa olleet jo olemassa. Museon arvion mukaan Keskipiippola ajoittuu 1900-luvun alkuun tai juuri vuoden 1920 tienoille ja viimeisimpänä rakennuksena on valmistunut uusi navetta 1940-luvulla. Taivalkosken vesivoimalaitoksen valmistumiseen asti Keskipiippola sijaitsi Kemijoen länsirannalla. 1970-luvun puolivälistä lähtien pihapiiri on sijainnut saareissa Taivalkosken patoaltaassa. Veden nousun myötä pelloilla olleet ladot ovat hävinneet.

Tornionlaakson museon paikan päällä tekemän katselmuksen perusteella voidaan todeta, että rakennusten kunto on heikentynyt vuoden 2006 jälkeen. Rakennusten huopakatteet ovat hajonneet, minkä jälkeen myös päreiden kunto on heikentynyt ja muun muassa sekä päärakennuksen että talli-aita-rakennuksen katteessa on selkeitä reikiä. Päärakennuksen välipohja on kokonaan romahtanut samoin osa tallin välikatosta ja myös navetan välikatossa

Tornionlaakson museon johtaja4.9.2026§ 117/2026

on selkeitä kosteusvaurion jälkiä. Välipohjien ja vuotokohtien kohdalla puurakenteissa on jonkin verran sienivaurioita. Pienemmän asuinrakennuksen piippu on romahtanut. Kaikissa rakennuksissa tai huoneissa ei ollut mahdollista käydä sisällä, mutta esimerkiksi navetta-talli-aittarakennus on edelleen ikäisekseen hyväkuntoinen ja perinteistä rakentamistapaa edustavana korjauskelpoinen. Pihapiiri on umpeen kasvamassa ja kaikkien rakennusten perustukset ovat painuneet niiden vierustoilla olevaan kasvillisuuteen.

Tornionlaakson museon kanta

Tornionlaakson museo toteaa, että Keskipiippolalla on kulttuurihistoriallista merkitystä osana **Kemijokivarren vanhan asutuksen** maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Museo pitää erittäin valitettavana, että perinteistä rakentamistapaa hyvin edustavan ja aikanaan huolella rakennettu pihapiiri on jätetty tyhjilleen eikä sen ylläpidosta ole huolehdittu. Ennen heitteille jättöä ja umpeen kasvua rakennukset ympäröivine peltoineen ovat muodostaneet näyttävän kerroksellisen kokonaisuuden Kemijoen maisemassa. Maakuntakaavan Kemijokivartta koskevissa kaavamääräyksissä ja kehittämisperiaatteissa korostetaan kulttuuriympäristön kehittämistä ja säilyttämistä.

Lisäksi museon muistuttaa, että maankäyttö- ja rakennuslain §166 mukaan rakennukset ja niiden ympäristö on pidettävä kunnossa ja erityisesti kaavassa tai lailla suojeltujen rakennusten osalta tulee huomioida suojelun tarkoitus. Kestävän kehityksen edistämiseksi ja ilmastomuutoksen vastaisten tavoitteiden vuoksi maankäytön suunnittelussa tulee pyrkiä aiempaa enemmän olemassa olevan rakennuskannan säilyttämiseen ja korjaamiseen, purkamisen ja uudisrakentamisen sijaan. Tähän asiaan on kiinnitetty huomiota muun muassa Ympäristöministeriön ja Hämeen ELY-keskuksen *Vaihtoehtoja purkamiselle* -julkaisussa (2024). Ajoissa oikein toteutetut, yksinkertaiset korjaustoimenpiteet ehkäisisivät monen perinteistä rakentamistapaa edustavan rakennuksen kunnan heikkenemistä.

Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan ainakin osa rakennuksista olisi mahdollista kunnostaa niin, että niiden kulttuurihistorialliset arvot säilyisivät. Päärakennuksen välikaton kastuminen ja romahtaminen on aiheuttanut osittain merkittäviä vaurioita myös sen yhdelle ulkoseinälle. Rakennuksen kunnostaminen olisi museon näkemyksen mukaan edelleen mahdollista, mutta haastavaa korjausasteen noustessa korkeaksi. Kaikissa rakennuksissa ei ollut mahdollista käydä sisällä, mutta esimerkiksi talli-aittarakennus on edelleen perinteistä yksinkertaista rakentamistapaa edustavana korjauskelpoinen, samoin kuin pienempi asuinrakennus. Betonitiilisen navetan seinämuurauksissa on jonkin verran halkeamia, mutta koko L-muotoinen ulkorakennus on edelleen yllättävän suoraryhtinen, eikä siten välittömästi romahtamassa. Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti rakennuksille tulisi ensisijaisesti pyrkiä löytämään uusi käyttötarkoitus ja mahdollisen purkamisen yhteydessä käyttökelpoiset rakennusosat, esimerkiksi hyväkuntoiset vanhat hirret ja ikkunat ym. tulisi kierrättää uusiokäyttöön.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologi Hanna Puolakka.

Tornionlaakson museon johtaja4.9.2026§ 117/2026

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Meri-Lapin ympäristöpalvelut, Rakennusvalvonta / Keminmaa
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto